

Миколаївський державний гуманітарний університет
ім. Петра Могили
комплексу «Кієво-Могилянська академія»

Ситник В.О.

***“Основи
римського
цивільного права”***

Навчально-методичні матеріали

Миколаїв – 2003

ББК 66
К 60
УДК 32 (091) (075.8)

К 60 **Ситник В.О.** Основи римського цивільного права: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2003. – 28 с.

ББК 66

Дана робота підготовлена на основі навчально – методичного комплексу з курсу “Основи римського цивільного права”. В її зміст входять: тематика лекцій, плани практичних занять; методичні вказівки по самостійній роботі студентів; тематика письмових робіт та питання до іспитів з навчальної дисципліни. Методичні матеріали розраховані на викладачів та студентів вищого навчального закладу.

© МДГУ ім. Петра Могили, 2003

1. КОНЦЕПЦІЯ ДИСЦИПЛІНИ.

Методичні рекомендації до вивчення курсу “Основи римського цивільного права” передбачають насамперед допомогу студентам в самостійній роботі із першоджерелами та учбовою літературою. При їх складанні вихідним пунктом була впевненість автора в наявності у читачів знань з історії держави і права зарубіжних країн, а також хоча б основ знань з історії Давнього Риму.

Як відомо, існують дві основні системи компонування нормативного матеріалу і, таким чином, два підходи до вивчення “Римського цивільного права” – інституційна та пандектна.

Інституційну систему викладу матеріалу використовували юристи Давнього Риму. У відповідності з нею все Римське цивільне (приватне) право укладається в три основні інститути: Особи, Речі, Засоби придбання речей та захисту права. Вказаним інститутам передавали незначні за обсягом Вступні положення.

Пандектна система була запропонована пізніше середньовічними глосаторами Римського права. Вона містить 5 частин: Загальні положення, Право власності і пов’язані з ним права на речі, Зобов’язальне право, Спадкоємне право, Сімейне право. 1 та і інша система має свої вартості і недоліки. Ці методичні рекомендації складені на основі інституційної системи. Мета цього – дати читачеві можливість подивитися на Римське цивільне (приватне) право з погляду його творців, а не наступних коментаторів.

Для того, щоб з методичними рекомендаціями було зручно працювати студентам, всі розділи поділяються на теми.

Крім того, методичні рекомендації містять додатки, в яких вказана рекомендована література, наведений приблизний перелік тем рефератів і т. ін.

Первісної базою, основою для вивчення Римського цивільного права є знання історії Римської держави і права. Разом з тим необхідно мати на увазі, що цього матеріалу зовсім недостатньо для усвідомлення змісту та суті основних правових інститутів Давнього Риму, визначення ролі Римського права в становленні більшості правових систем сучасності.

Для визначення поняття Римського цивільного права становлення особливостей його формування необхідно насамперед звернутися до першоджерел, найбільш доступним з яких є “Дигести” Юстиніана.

Під час ознайомлення із змістом “Дигест”, треба звернути увагу не тільки на характерне протиставлення права публічного і приватного, але

і на складний характер співвідношення понять “цивільне право”, “приватне право” в Давньому Римі. З одного боку, цивільне право разом з “правом народів” та “природним правом” є одним з утворюючих елементів приватного права. З іншого – в часи кодифікації Юстиніана термін “цивільне право”, повний новим змістом, став вживатися як рівний поняттю “приватне право”. Таким чином, в пізньому Римі “цивільне” та “приватне” право – це терміни-синоніми. У зв’язку із цим треба зауважити, що правомірно говорити, що ми вивчаємо Римське цивільне право або Римське приватне право. Коли кажуть про формування Римського приватного права, треба визначити, що іноді в число утворюючих його елементів включають *jus praetorium* (преторське право), тобто норми, які створені преторами, магістратами, які володіли юрисдикцією за цивільними справами. Але преторське право було не складовою приватного права, а тим засобом, за допомогою якого з цивільного права, права народів, природного права магістрати, відбираючи краще і відкидаючи гірше, створили *jus privatum* (єдине приватне право).

Спираючись на матеріали першоджерел, урахуванням зроблених вище зауважень, можливо зробити висновок, що приватне (цивільне) право в Давньому Римі розуміли як сукупність норм, які регулювали майнові відношення на початках рівності їх учасників, ініціативи боків та з використанням диспозитивного методу.

Характерними рисами Римського приватного права є: формальна рівність боків (рівність перед Законом);

- свобода укладання договорів (становлення договірних відносин не примусово, а за ініціативою боків);
- диспозитивність, тобто можливість становлення учасниками правовідносин правил своєї поведінки, яка не суперечить Закону.

Особливо треба підкреслити ту обставину, що серед норм, які регулюють відносини між приватними особами в Давньому Римі, практично не було таких, що лише проголошували б право особи, не передбачаючи її захист на випадок порушення.

Ця особливість пов’язана із тим, що цивільне право в Римі формувалось як система позовів, тобто як сума можливостей осіб виконувати за допомогою суду вимоги, які їм належать. Таким чином, матеріальне право признавалось існуючим лише в тому випадку, якщо законодавством (Законом, Конституцією принципу, едиктом претора і т.ін.) передбачалась можливість висування в відповідному випадку позову. З-за цього Римському праву практично не були відомі так звані декларативні норми, що робило його ефективним регулятором майнових

відносин.

Визнання вартості Римського цивільного права не дає само по собі відповіді на питання: для чого необхідно його вивчення зараз? Чи не достатньо обмежитися ознайомленням із історією держави і права Давнього Риму в самому загальному вигляді?

Тут треба нагадати, що Римське цивільне право займало й займає особливий стан серед правових систем, які відомі людству. Це пов'язано із рядом факторів: із тим, що в рабовласницькому Римі, де панувала чиста приватна власність, склались фактично протокапіталістичні відношення; із тим, що через багато причин Рим широко запозичував цивільно-правові норми із законодавства інших країн, створюючи таким чином не вузьконаціональне, а універсальне право; із особливостями римської культури, життя (ментальності) та інше.

Результатом цієї універсальності цивільно-правових норм, придатності їх для регулювання різних відношень, пов'язаних із приватною власністю, стало можливе таке явище, як рецепція (відновлення, запозичення, переробка, засвоєння) Римського права в пізньо-феодальній та буржуазній Європі. Цивільні кодекси багатьох європейських країн (Французький цивільний кодекс, Німецьке цивільне укладання та інше) створені під дуже сильним впливом Римського права.

Таким чином знання основ Римського права дозволяють засвоїти й основи приватного права більшості країн Західної Європи, а також їх колишніх колоній, де цивільне право в свій час формувалося під впливом законодавства метрополій.

Що стосується країн колишньої соціалістичної співдружності, СНД, де приватне право викидалося принципово, то їх цивільне законодавство не могло не містити ряд положень, термінів, дефініцій, відомих Римському праву, розроблених ще давньоримськими юристами. До числа таких понять належать, наприклад; правоздатність, юридична особа, договір, засоби забезпечення обов'язків, обов'язки, позов, віндикація, вина, делікти, стан та ін. Тому вивчення Римського права фактично є працею по засвоєнню категорійного та понятійного апаратів сучасного цивільного (приватного) права.

Сказаним обумовлюються і ті задачі, поставлені студентами, які вивчають основи Римського цивільного права.

Треба підкреслити, що кожному юристові (а тим більш студенту-юристу на заліку) необхідні знання визначень необхідних понять. При цьому в обов'язки студента входить не тільки придбання знань про Римське право та існуючих від часів Давнього Риму категоріях цивільного права, але й

**Робочий тематичний план з дисципліни
“Основи римського цивільного права”**

Факультет	Правничих наук
Кафедра	Правознавства
Триместр	4
Тижнів аудиторної роботи	14
Тижнів самостійної роботи	2
Лекцій	28 годин
Групові	14 годин
Самостійної роботи	10 годин
Контроль	Залік
Назва та індекс спеціальності	6.0601
Назва спеціалізації (й)	“Право”
№ дисципліни за навчальним планом	№2 (Вибіркові навчальні дисципліни)
Автор програми:	к. ю. н., Ситник В. О.
Розглянуто і затверджено:	
На засіданні кафедри правознавства	Протокол № 2, від 20.09.01 р.

Вимоги до знань та умінь:

Студент повинен знати:

- історичну роль римського цивільного права і його значення для сучасного юриста;
- джерела римського цивільного права;
- основні правові категорії, що існують у цивільному праві.

Студент повинен уміти:

- аналізувати правові явища минулого часу;
- використовувати придбані знання при вивченні сучасного цивільного права.

2. РОЗПОДІЛ ЗАГАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ГОДИН НА ДИСЦИПЛІНУ

№ теми	<i>Назва теми</i>	Лекції
1	Тема 1. Формування римського приватного права. Джерела римського права.	2
2	Тема 2. Поняття римського цивільного права ;	2
3	Тема 3. Поняття джерел римського права	2
4	Тема 4. Позови і особи Форми цивільного процесу.	2
5	Тема 5. Юридичні особи Позовна давність	2
6	Тема 6. Сімейне право. Римська сім'я .	2
7	Тема 7. Шлюб - батьківська влада	2
8	Тема 8. Речове право. Вчення про речі.	2
9	Тема 9. Володіння. Права на чужі речі.	2
10	Тема 10. Зобов'язуюче право. Поняття та види зобов'язань.	2
11	Тема 11. Види договорів. Окремі види зобов'язань.	2
12	Тема 12. Спадкоємне право. Спадкування за заповітом.	2
13	Тема 13. Спадкування за законом.	2
	Всього:	26

3. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Тема 1. Джерела римського права (4 год.)

1. Поняття римського цивільного громадянського права.
2. Поняття джерел римського права.
3. Значення римської юриспруденції.

Література.

1. Підпригора А.А. Основи римського громадянського права. – К., 1990.
2. Римське приватне право. – М., 1948.
3. Дигести Юстиніана : Вибрані фрагменти в пер. і з приміт. І.С. Пітерського. – М., 1984.

Питання для самоперевірки:

1. Предмет і основні інститути римського приватного права.
2. Види джерел права.
3. Звичайне право. Закони XII таблиць.
4. Едикти магістратів.
5. Кодифікація Юстиніана.

Тема 2. Позови і особи. (4 год.)

1. Форми громадянського процесу.
2. Поняття і види позовів.
3. Поняття “особи” та правоздатності.
4. Юридичні особи.
5. Позовна давність.

Література :

1. Черниловський З.М. Лекції по римському приватному праву. – М., 1991.
2. Новицький і. Б. Основи римського громадянського права. – М., 1956.
3. Боголепов М. Підручник історії римського права. – М., 1985.

Питання для самоперевірки :

1. Легісакційний процес.
2. Формулярний процес.

3. Екстра ординарний процес.
4. Особливі засоби преторського захисту.

Тема 3. Сімейне право. (4 год.)

1. Римська сім'я.
2. Шлюб – батьківська сім'я.

Література :

1. Історія Стародавнього Рима. Під ред. В.І.Кузицина. – М., 1981.
2. Цицерон. Про старість. Про дружбу. Про обов'язки. – М., 1974.
3. Енгельс Ф. Походження сім'ї, приватної власності та держави. – М., 1982. – 238 с.

Питання для самоперевірки:

1. Агнатське та когнатське споріднення.
2. Поняття та форми шлюбу одруження браку.
3. Вступ до шлюбу та розривання шлюбу.
4. Батьківська влада.
5. Припинення батьківської влади.

Тема 4. Речове право. (4 год.)

1. Вчення про речі.
2. Система речових прав.
3. Володіння в римському праві.
4. Право власності.
5. Права на чужі речі.

Література:

1. Харітонов Є.О. Приватне право стародавнього Риму. – Одеса., 1996.
2. Лукрецій. Про природу речей / Статті й коментар. Фрагменти Епікура та Емпедокла / Склад. Ф.А. Петровський. -М., 1947.
3. Підпригора А. А. Основи римського громадянського права. – К.,1990.

Питання для самоперевірки :

1. Розподілення речей майна.
2. Поняття права власності.

3. Захист права власності.
4. Поняття та види сервітутів.
5. Поняття та види володіння.
6. Зміст права власності.
7. Права на чужі речі.
8. Закладне право.

Тема 5. Зобов'язуюче право. (4 год.)

1. Поняття та види зобов'язань.
2. Види договорів,
3. Умови дійсності договору.
4. Забезпечення та виконання зобов'язань.
5. Окремі види зобов'язань.

Література:

1. Новицький І.Б. Основи римського громадянського права. – М., 1972.
2. Пассек Є. Немайнове зацікавлення в зобов'язаннях: Дис. для одержання ступеня Магістра Римського права. – Юр'єв, 1893.
3. Косарев А.І. Римське право. – М., 1986.

Питання для самоперевірки:

1. Підстава виникнення зобов'язань.
2. Класифікація договорів.
3. Укладення договору. Представництво.
4. Сторони в зобов'язанні.
5. Сторони в зобов'язанні.
6. Виконання зобов'язань.
7. Припинення зобов'язань.

Тема 6. Спадкове право. (4 год.)

1. Спадкування за заповітом.
2. Спадкування за законом.

Література.

1. Черніловський З. М. Лекції по римському приватному праву. – М., 1991.
2. Медведєв С.Н. Основні риси римського приватного права. М., 1978.
3. Косарев А.І. Римське право. – М., 1986.

Питання для самоперевірки.

1. Поняття права спадкування.
2. Спадкування по заповіту.
3. Спадкування по закону.
4. Прийняття спадщини.
5. Позови із спадщини.

ПЛАН САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№	Тема	Тиждень виконання	Форма кінцевого результату	Кількість годин
1.	Позови і особи,	1	Наукова доповідь	2
2.	Форми громадянського процесу	2		2
3.	Римська сім'я	3		2
4.	Шлюб - батьківська влада	4		2
5.	Вчення про речі	5		2
6.	Володіння	6		2
7.	Поняття та види зобов'язань	7		2
8.	Види договорів	8		2
9.	Спадкування за заповітом	9		2
10.	Спадкування за законом	10		2

4. КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ ДО ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ

Завдання 1

Задача 1

Якщо господар зробив записи по своїм рахунковим книгам про те, що він винний визначену суму рабу, проте не отримав позики від раба. Чи буде чи в такому випадку запис в книзі породжувати зобов'язання.

Задача 2

Якщо річ здана на зберігання двом особам, то чи можливо пред'явити позов до одної з них? Чи буде другий в такому випадку звільнений в силу пред'явлення позову до першого? Чи буде припинено зобов'язання в силу вибору одного із боржників для пред'явлення до нього позову?

Завдання 2

Задача 1

Чи буде дійсним одруження, якщо підкорившись батьку підвладний син одружився з жінкою, якої він би не взяв би якби користувався власними поглядами.

Задача 2

Випадок відноситься до епохи ведення рабовласницького господарства. Якщо чужий раб чи чужий підвладний син завдали комусь збиток, то хто повинен нести відповідальність по так званому ноксальному позову?

Припустимо, що підвладний син потрапив під батьківську владу потерпілого (наприклад внаслідок усиновлення) або раб, що завдав збиток придбаний потерпілим, то чи буде існувати в цих випадках відповідальність та хто її повинен нести?

Завдання 3

Задача 1

Чи завжди по праву Юстиніана специфікатор ставав власником нової речі, якщо він чужому матеріалу додав частково та свій власний?

Задача 2

Чи можливо спозивати до того хто, копаючи на своїй ділянці, відвів джерело сусіда, якщо він зробив це без наміру заподіяти шкоду сусідові,

але для поліпшення своєї ділянки?

Завдання 4

Задача 1

Якщо первинне зобов'язання в дійсності не існувало, наприклад, була продана вільна людина, чи мертвий раб, чи будь-хто помилково вважав себе боржником, те чи буде мати силу “ Новація “?

Задача 2

Якщо після прострочки боржника, предмет зобов'язання, раб, загинув, то чи буде боржник відповідати, якби раб був живий?

Завдання 5

Задача 1

У випадку відпадиння після відкриття спадщини одного із спадкоємців по закону кому б розподілялась його частка?

Задача 2

Чи призиваються до спадщини по системі Юстиніана батько, мати, дід, бабка померлого, якщо у останнього є сини, дочки, внуки?

Завдання 6

Задача 1

Якщо господар зробив записи по своїм рахунковим книгам про те, що він винній визначену суму рабу, проте не отримав позики від раба. Чи буде чи в такому випадку запис в книзі породжувати зобов'язання?

Задача 2

Чи буде дійсним одруження, якщо підкорившись батьку підвладний син одружився з жінкою, якої він би не взяв би якби користувався власними поглядами.

Завдання 7

Задача 1

Чи завжди по праву Юстиніана специфікатор ставав власником нової речі, якщо він чужому матеріалу додав частково та свій власний?

Задача 2

Якщо первинне зобов'язання в дійсності не існувало, наприклад,

була продана вільна людина, чи мертвий раб, чи будь-хто помилково вважав себе боржником, те чи буде мати силу “ Новація “?

Завдання 8

Задача 1

У випадку відпадиння після відкриття спадщини одного із спадкоємців по закону кому б розподілялась його частка?

Задача 2

Випадок відноситься до епохи ведення рабовласницького господарства. Якщо чужий раб чи чужий підвладний син завдали комусь збиток, то хто повинен нести відповідальність по так званому ноксальному позову?

Припустимо, що підвладний син потрапив під батьківську владу потерпілого (наприклад внаслідок усиновлення) або раб, що завдав збиток придбаний потерпілим, то чи буде існувати в цих випадках відповідальність та хто її повинен нести?

Завдання 9

Задача 1

Якщо річ здана на зберігання двом особам, то чи можливо пред'явити позов до одної з них? Чи буде другий в такому випадку звільнений в силу пред'явлення позову до першого? Чи буде припинено зобов'язання в силу вибору одного із боржників для пред'явлення до нього позову?

Задача 2

Якщо після прострочки боржника, предмет зобов'язання, раб, загинув, то чи буде боржник відповідати, якби раб був живий?

Завдання 10

Задача 1

Чи можливо спозивати до того хто, копаючи на своїй ділянці, відвів джерело сусіда, якщо він зробив це без наміру заподіяти шкоду сусідові, але для поліпшення своєї ділянки?

Задача 2

Чи призиваються до спадщини по системі Юстиніана батько, мати, дід, бабка померлого, якщо у останнього є сини, дочки, внуки?

Завдання 11

Задача 1

Якщо господар зробив записи по своїм рахунковим книгам про те, що він винній визначену суму рабу, проте не отримав позики від раба. Чи буде чи в такому випадку запис в книзі породжувати зобов'язання.

Задача 2

Випадок відноситься до епохи ведення рабовласницького господарства. Якщо чужий раб чи чужий підвладний син завдали комусь збиток, то хто повинен нести відповідальність по так званому ноксальному позову?

Припустимо, що підвладний син потрапив під батьківську владу потерпілого (наприклад внаслідок усиновлення) або раб, що завдав збиток придбаний потерпілим, то чи буде існувати в цих випадках відповідальність та хто її повинен нести?

Завдання 12**Задача 1**

Чи завжди по праву Юстиніана специфікатор ставав власником нової речі, якщо він чужому матеріалу додав частково та свій власний?

Задача 2

Якщо після прострочки боржника, предмет зобов'язання, раб, загинув, то чи буде боржник відповідати, якби раб був живий?

Завдання 13**Задача 1**

Якщо річ здана на зберігання двом особам, то чи можливо пред'явити позов до одної з них? Чи буде другий в такому випадку звільнений в силу пред'явлення позову до першого? Чи буде припинено зобов'язання в силу вибору одного із боржників для пред'явлення до нього позову?

Задача 2

У випадку відпадиння після відкриття спадщини одного із спадкоємців по закону кому б розподілялась його частка?

Завдання 14**Задача 1**

Якщо господар зробив записи по своїм рахунковим книгам про те, що він винній визначену суму рабу, проте не отримав позики від раба.

Чи буде чи в такому випадку запис в книзі породжувати зобов'язання.

Задача 2

Чи призиваються до спадщини по системі Юстиніана батько, мати, дід, бабка померлого, якщо у останнього є сини, дочки, внуки?

Завдання 15

Задача 1

Чи буде дійсним одруження, якщо підкорившись батьку підвладний син одружився з жінкою, якої він би не взяв би якби користувався власними поглядами.

Задача 2

Якщо після прострочки боржника, предмет зобов'язання, раб, загинув, то чи буде боржник відповідати, якби раб був живий?

Завдання 16

Задача 1

Чи завжди по праву Юстиніана специфікатор ставав власником нової речі, якщо він чужому матеріалу додав частково та свій власний?

Задача 2

Якщо господар зробив записи по своїм рахунковим книгам про те, що він винний визначену суму рабу, проте не отримав позики від раба. Чи буде чи в такому випадку запис в книзі породжувати зобов'язання.

Завдання 17

Задача 1

Мова йде про землевласника, що продає вино зі своїх схоронів. У часи республіки, коли тари для вина було мало, землевласник почував себе маленьким царьком у своєму господарстві. У книзі Катона про сільське господарство дається вказівка, що вино повинно бути взято покупцем не пізніше 1 жовтня. Поясніть, якщо до цього терміну покупець не вивезе вино, то як продавець повинен поступити з вином?

Задача 2

Якщо чужий раб або чужий підвладний син надав комусь шкоди, то хто повинен нести відповідальність по ноксальному позову? Припустимо, що підвладний син підпав під батьківську владу потерпілого (всиновлення) або раб, що надав шкоди, куплений потерпілим. Чи буде існувати в цьому випадку відповідальність і хто її

повинен нести?

Завдання 18

Задача 1

Сучасник Цицерона Сервітій приводить наступний приклад. З мого даху вітром знесло черепиці і вони нанесли шкоди сусідові. Сила вітру є сила божа. За дію божої сили ніхто не відповідає. Наступає відповідальність чи ні, якщо кровельні роботи були погано зроблені? Обґрунтуйте відповідь.

Задача 2

Чи може найманець пред'явити до власника ділянки претензії про повернення йому зроблених витрат, якщо він на свої засоби підвищив його цінність, збудував що-небудь, хоча договором це не було обговорено, при чому ці заходи були необхідними?

Завдання 19

Задача 1

На кого покладається шкода продавця чи покупця, якщо проданий раб помре або зазнає шкоди, або згорить проданий будинок, якщо при укладенні договору купівлі-продажу продана річ загине по випадковій причині, тобто без вини продавця і покупця.

Задача 2

Продавець здає продані ним ліжка, але покупець не приймає їх. Продавець виставляє їх на вулицю. Представник міської поліції Еділ розпорядився порубати ліжка. На кого буде покладено шкоду?

Завдання 20

Задача 1

А. заповів Б. раба за те, що кримінальна справа проти А. Була припинена за допомогою Б. Б. не мав ніякого відношення до припинення кримінальної справи. Чи зашкодить неправдива інформація на причину спадкового розпорядження?

Задача 2

Якщо тільки на підрядника покладено представити закінчений результат, чи впливає на характеристику договору, чи домовляються сторони так, щоб уся сума винагороди за роботу була сплачена повністю чи оплата повинна сплачуватися частково.

Завдання 21

Задача 1

Чи можливо спозивати до того хто, копаючи на своїй ділянці, відвів джерело сусіда, якщо він зробив це без наміру заподіяти шкоду сусідові, але для поліпшення своєї ділянки?

Задача 2

Чи призиваються до спадщини по системі Юстиніана батько, мати, дід, бабка померлого, якщо у останнього є сини, дочки, внуки?

Завдання 22

Задача 1

Якщо первинне зобов'язання в дійсності не існувало, наприклад, була продана вільна людина, чи мертвий раб, чи будь-хто помилково вважав себе боржником, те чи буде мати силу “Новація”?

Задача 2

Чи буде дійсним одруження, якщо підкорившись батьку підвладний син одружився з жінкою, якої він би не взяв би якби користувався власними поглядами.

Завдання 23

Задача 1

Чи можливо спозивати до того хто, копаючи на своїй ділянці, відвів джерело сусіда, якщо він зробив це без наміру заподіяти шкоду сусідові, але для поліпшення своєї ділянки?

Задача 2

Якщо господар зробив записи по своїм рахунковим книгам про те, що він винній визначену суму рабу, проте не отримав позики від раба. Чи буде в такому випадку запис в книзі породжувати зобов'язання.

Завдання 24

Задача 1

Якщо господар зробив записи по своїм рахунковим книгам про те, що він винній визначену суму рабу, проте не отримав позики від раба. Чи буде чи в такому випадку запис в книзі породжувати зобов'язання.

Задача 2

Мова йде про землевласника, що продає вино зі своїх схоронів. У часи республіки, коли тари для вина було мало, землевласник почував себе маленьким царьком у своєму господарстві. У книзі Котона про сільське господарство дається вказівка, що вино повинно бути взято покупцем не пізніше 1 жовтня. Поясніть, якщо до цього терміну покупець не вивезе вино, то як продавець повинен поступити з вином?

Завдання 25**Задача 1**

У випадку відпадиння після відкриття спадщини одного із спадкоємців по закону кому б розподілялась його частка?

Задача 2

Якщо після прострочки боржника, предмет зобов'язання, раб, загинув, то чи буде боржник відповідати, якби раб був живий?

Завдання 26**Задача 1**

Сучасник Цицерона Сервітій приводить наступний приклад. З мого даху вітром знесло черепиці і вони нанесли шкоди сусідові. Сила вітру є сила божа. За дію божої сили ніхто не відповідає. Наступає відповідальність чи ні, якщо кровельні роботи були погано зроблені? Обґрунтуйте відповідь.

Задача 2

Випадок відноситься до епохи ведення рабовласницького господарства. Якщо чужий раб чи чужий підвладний син завдали комусь збиток, то хто повинен нести відповідальність по так званому ноксальному позову?

Припустимо, що підвладний син потрапив під батьківську владу потерпілого (наприклад внаслідок усиновлення) або раб, що завдав збиток придбаний потерпілим, то чи буде існувати в цих випадках відповідальність та хто її повинен нести?

Завдання 27**Задача 1**

Чи можливо спозивати до того хто, копаючи на своїй ділянці, відвів джерело сусіда, якщо він зробив це без наміру заподіяти шкоду сусідові,

але для поліпшення своєї ділянки?

Задача 2

У випадку відпадиння після відкриття спадщини одного із спадкоємців по закону кому б розподілялась його частка?

Завдання 28

Задача 1

Якщо річ здана на зберігання двом особам, то чи можливо пред'явити позов до одної з них? Чи буде другий в такому випадку звільнений в силу пред'явлення позову до першого? Чи буде припинено зобов'язання в силу вибору одного із боржників для пред'явлення до нього позову?

Задача 2

Чи завжди по праву Юстиніана специфікатор ставав власником нової речі, якщо він чужому матеріалу додав частково та свій власний?

Завдання 29

Задача 1

Чи може найманець пред'явити до власника ділянки претензії про повернення йому зроблених витрат, якщо він на свої засоби підвищив його цінність, збудував що-небудь, хоча договором це не було обговорено, при чому ці заходи були необхідними?

Задача 2

Продавець здає продані ним ліжка, але покупець не приймає їх. Продавець виставляє їх на вулицю. Представник міської поліції Еділ розпорядився порубати ліжка. На кого буде покладено шкоду?

Завдання 30

Задача 1

Якщо господар зробив записи по своїм рахунковим книгам про те, що він винній визначену суму рабу, проте не отримав позики від раба. Чи буде чи в такому випадку запис в книзі породжувати зобов'язання.

Задача 2

ВИКОРИСТАННЯ ТСО ТА ЗАСОБІВ НАОЧНОСТІ НАВЧАННЯ

У навчальному процесі використовуються наочно-демонстраційні плакати за темами:

1. Поняття римського приватного права, його система та джерела.
2. Правомочності обмежено дієздатних римських громадян.
3. Захист порушених прав: формулярний процес.
4. Особи: дієздатність римських громадян.
5. Шлюбно-сімейні відносини: вступ до римського шлюбу.
6. Припинення батьківської влади.
7. Зміст речового права.
8. Право власності: класифікація речей.

Дані засоби дають можливість студентам більш докладно, глибоко зрозуміти і уявити відносини та уклад римської держави, а також правові відносини між громадянами та мешканцями Риму. Це сприятиме більш якісному засвоєнню матеріалу, що викладається.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Формування римського приватного права.
2. Інститут преторів у Древньому Римі.
3. Кодифікація Юстиніана.
4. Цивільне законодавство періоду Римської республіки.
5. Цивільне законодавство періоду принципату.
6. Цивільне законодавство пізньої імперії.
7. Рецепція Римського права у Західній Європі.
8. Вплив Римського права на законодавство Росії.
9. Римське право і законодавство Російської імперії.
10. Римське право і законодавство України.
11. Римське право і радянське цивільне законодавство.
12. Самозахист у Римському цивільному праві.
13. Позови, їх види.
14. Преторський захист.
15. Правове положення римських громадян.
16. Правове положення рабів.
17. Формування інституту представництва.
18. Римський шлюб та його види.
19. Батьківська влада у Римі.
20. Правове положення римської жінки.
21. Інститут Пекулія і його різновиди.
22. Право власності періоду Республіки.
23. Право власності по праву Юстиніана.
24. Володіння.
25. Захист прав власності.
26. Персональні сервітути.
27. Контракти і пакти. Загальні питання.
28. Воля та волевиявлення в договорах (контрактах).
29. Вади волі та їх значення.
30. Множинність осіб у обов'язках.
31. Заміна осіб у обов'язках.
32. Прострочка у обов'язках.
33. Поручительство.
34. Позика.
35. Зберігання, його види.
36. Заставний договір.
37. Майнове наймання.
38. Доручення і підряд (порівняльний аналіз).

39. Договір про партнерство.
40. Безіменні контракти.
41. Правова природа ведення справ без доручення.
42. Кондикції.
43. Виникнення деліктних зобов'язань.
44. Політико-правові погляди Цицерона.
45. Питання Римського цивільного права у римській сатурі.
46. Питання Римського права в українській класичній літературі.
47. Питання Римського права у російській класичній літературі.
48. Питання Римського права у сучасній літературі.

СПЕЦІАЛЬНА ЛІТЕРАТУРА

1. Антична література.
2. Антична література. Хрестоматія. – К., 1968. – 611 с.
3. Антична література. Рим: Антологія Сост. Н.А. Федоров, В.І. Мірошнікова. – 1-е вид. -1988, – 720 с.
4. Бартошек М. Римське право: Поняття, терміни, визначення // Переклад з чеськ. – 1989.
5. Бокщанін А.І. Джереловедення Давнього Риму: Навч. посібник. – М., 1981, – 160 с.
6. Громадянське укладення. Зобов'язання. Проект. т. 5. (з поясненнями).
7. Громадянське торгове та сімейне право капіталістичних країн. Навч. посіб. / Під ред. В.П.Мозоліна та М.І. Кулагіна. – М., 1980. – 382 с.
8. Громадянське торгове та сімейне право капіталістичних країн: Збірн. нормат. актів: громад. торг. кодекси: Навч. посібник. – М., 1986 – 336 с.
9. Громадянське та сімейне право країн, які розвиваються.: Учб. посібник. /Під ред. Пучінського і Безбаха. – М., 1989- 208 с.
10. Дігести Юстиніана: Вибрані фрагменти в пер., та з примітками І.С.Претерського. – М., 1984.
11. Зом Р. Інституції. Підручник історії та системи римського громадянського права. – СПб 1900-1910, -Вип. 1-2.
12. Історія Давнього Риму / Під ред. В.І. Кузицина. – М., 1981,
13. Історія Давнього Риму: Учб. Посібник / Під ред. А.Г. Бокщанина. – М., 1981. – Частина 11. Греція та Рим. – 431 с.
14. Іоффе О.С., Мусін В.А. Основи римського громадянського права. – Л., 1974.
15. Косарев А.І. Римське право. – М., 1986.
16. Косарев А.І. Етапи рецензії римського права // Рад. держ. і право. – 1983. № 7.
17. Лукрецій. Про природу речей (Статті та коментарі). Фрагменти Епікура та Епидокла. Скл. Ф.А. Петровський. – М., 1947.
18. Новицький І.Б. Основи римського громадянського права. – М., 1956.
19. Новицький І.Б. Основи римського громадянського права. – М., 1972.
20. Подопрігора А.А. Основи римського громадянського права. – К., 1990.

21. Римське приватне право. – М., 1948.
22. Савел'єв В.А. Історія римського приватного права. – М., 1986.
23. Хвостов В.М. Підручник історії римського права. – СПб, 1883. – 464 с.
24. Хугиз М.Х. Римське приватне права. – М., 1994. – 171 с.
25. Хрестоматія з історії держави і права зарубіжних країн.
26. Хрестоматія з історії Давнього Риму / Під ред. В.І.Кузищини. – М., 1987.
27. Черніловський З.М. Лекції по римському приватному праву. – М., 1991.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

1. Вергілій. Буколіки. Георгіки. Енеїда. – М., 1971. – БВЛ: Серія 1. Т. 6.
2. Баркалло В. Про відповідальність по громадянському праву / Переклад з польськ. – М., 1978.
3. Гордон А. Представництво у громадянському праві. – СПб, 1879.
4. Грейвз Р.Я. Клавдій. – М., 1984.
5. Енгельс Ф. Походження сім'ї, приватної власності та держави. – М., 1982 – 238 с.
6. Кареев Н. Держава – місто античного миру. – СПб, 1905.
7. Кнабе Г.С. Корнелій Тацит (Час. Життя. Книги). – М., 1981. – 208 с.
8. Корнелій Непот. Про знаменитих іноземних полководцях. Із книги про римських істориків./ Переклад з латинськ. і комент. Н.Н.Трухіной. – М., 1982. – 208 с.
9. Кофанов Л.Л. Zobов'язуюче право в архаїчному Римі (VI –IV ст. до н.е.). – М., 1994, 240 с.
10. Кривцов А.С. Загальне вчення про збитки. – Юр'єв, 1902. 219 с.
11. Пассек Є. Немайновий інтерес у zobов'язанні: Дис. для отримання ступеня Магістра Римського права. – Юр'єв.
12. Покровський І.А. Основні проблеми громадянського права. Петроград, 1917.
13. Покровський І.А. Історія Римського права. Вид. 1-е – Петроград, 1915. – 578 с.
14. Покровський І.А. Абстрактна і конкретна людина перед обличчям громадянського права. -СПб, 1913.-240.
15. Словарь античности. / Пер. з нім. – М., 1989. – 704 с.
16. 16. Словник латинських крилатих слів / Під ред. Боровського. – М., 1982. 959 с.
17. Тацит К. Анаді. – Л, 1970 – Т. 1. 11.
18. Цицерон. Про старість. Про дружбу. Про обов'язки. – М., 1974.
19. Цунео І. Сучасне право Японії. – М., 1989.
20. Чіріхін І. Солідарність у zobов'язаннях. – Казань, 1988. – 104 с.

